

Wereld Goede Wil

NIEUWSBRIEF

2006 N° 4

Een kwartaalblad voor het belichten van energie van goede wil in wereldaangelegenheden

WAT IS DE DOOD?

Een van de grootste ontdekkingen van de twintigste eeuw was ongetwijfeld de dubbele spiraal structuur van het DNA - de zogenaamde bouwsteen van het leven. De schoonheid en elegantie van twee enkele draden DNA die om elkaar heen spiraalsgewijs bewegen, verschaft een prachtig symbool van levensprocessen, niet alleen van de constructie van biologische vormen maar ook van de evolutie van het inwonende bewustzijn. Want wanneer wij de voorwaartse gerichte beweging van de evolutie bij het ritme van de natuurcycli voegen wordt de levenscirkel getransformeerd, in een immer omwentelende spiraal waardoor het bewustzijn zich uitdrukt.

Door dit symbool een stap verder te bekijken en de twee spiraalsgewijs bewegende draden te zien als in elkaar verweven geest en materie, zou het bewustzijn kunnen gezien worden als het product van hun evoluerende wisselwerking. Hier hebben we een helder gezichtspunt op het edele middenpad zoals het door de Boeddha wordt onderwezen, waar het de uitdaging is om, in het midden te bewegen op gelijke afstand tussen de paren van tegenstelling - de twee grote krachtlijnen - zoals zij zich op elk niveau uitdrukken, en deze in evenwicht te houden en met elkaar te verbinden in een harmonische uitdrukking. Zoals bij de Boeddha, de Christus en andere grote geestelijk verlichte wezens, evolueert elke bewustzijnseenheid zich door dit grote spiraalsgewijze proces - het totaal van planetaire manifestatie dat zich langzaam voortbeweegt op een reis van geestelijke bevrijding.

Deze alomvattende evolutie vereist het voortdurend afstoten van vormen en het verwerven van nieuwe, daar nieuwe combinaties van materie en geest meer verfijnde voertuigen verschaffen voor de uitdrukking van het ontplooiende bewustzijn. Wanneer het potentieel in een vorm is uitgeput en niet langer geschikt is wordt het afgestoten en wordt een meer geschikte vorm verworven. Dit is het fundamentele beginsel achter het proces van dood en wedergeboorte op alle niveaus in heel de natuur. Waar deze spiraal precies naartoe leidt of eindigt weet echt niemand; alles wat gezegd kan worden is dat de volgende stap altijd een stap voorwaarts is, die langzaam zichtbaar wordt naarmate wij door de kracht van het leven zelf voorwaarts gedreven worden.

Helaas heeft de wereldse maatschappij zich steeds meer afgescheiden van het cyclische proces van leven en dood, dat onze opstijging langs de spiraal karakteriseert. Altijd op zoek naar nieuwe sensaties, heeft ons ongeremd volgen van het materialisme geresulteerd in een te sterke identificatie met onze eigen uiterlijke vorm; we zijn verstrikt geraakt in haar zintuiglijke waarnemingen en verloren daardoor het contact met onze

innerlijke aard. Zintuiglijke waarnemingen zijn bedoeld om te informeren, niet om ons op te sluiten, en alleen door er ons van vrij te maken en door een lijn van onderzoek in te stellen kunnen wij hopen om enig waar begrip terug te krijgen van de aard van de dood. Wij moeten de innerlijke, esoterische zintuigen opwekken en hun leiding volgen om met de eeuwige kern van ons wezen, dat door de lange cycli van leven, dood en wedergeboorte onbeweeglijk en sereen blijft, in contact te komen. Dan kunnen wij uit de eerste hand de ingang weten naar het grotere leven - het mooie geheim dat het doodsproces versluiert.

Alleen door te begrijpen dat het andere leven een uitbreiding is van dit leven kan men begrijpen dat de dood gewoon een overgang is - een verplaatsing van het bewustzijn van het ene gebied van de goddelijke spiraal naar een ander gebied. In deze zin is dood gewoon het loslaten van beperkingen, waarvan we elke nacht tijdens onze slaap gedeeltelijke een ervaring van hebben. Zoals G. Purucker het stelt: "Dood en slaap, zijn in wezen hetzelfde, niet verschillend van elkaar behoudens in gradatie; ... slaap is een onvolmaakte dood en dood is een volmaakte slaap. Dit is de voornaamste sleutel tot alle leringen over de dood. ... Dood is niet het tegengestelde van het Leven, maar in feite een onderdeel van leven - een wijziging van het bewustzijn, een verandering van de ene levensfase in een andere, onze karmische bestemming dienend ... Onze lichamen zijn in een staat van voortdurende verandering, hun atomen zijn in een voortdurend proces van vernieuwing. ... Ook als lichaam leven wij te midden van ontelbare uiterst kleine dode deeltjes".¹

In een samenvatting van de aard van dood, geeft Alice Bailey ons een heel diepe, krachtige *gedachte*: *Dood is een teruggang in tijd en ruimte en is te wijten aan de neiging van geest - stof om zich te isoleren, terwijl ze in manifestatie is*. Deze bewering weerspiegelt het hele proces van de levensreis - 'involueren' in de vorm en een steeds meer individualistische, afzonderlijke staat van bewustzijn, en dan terug 'evolueren' naar de eenheid terwijl we de vruchten van onze ervaringen dragen als verrijkende hoedanigheden. Wanneer wij deze cyclus erkennen kunnen wij, behoedzaam, onszelf op én lijn brengen met het evolutionaire getij, en deze isolerende neiging van geest - stof de baas worden. Door ons op de ziel te concentreren, het verbindende punt van bewustzijn midden tussen de twee, zal de ontplooiende visie de grote waarheid van de leringen van de Tijdloze Wijsheid onthullen dat geest - ziel - materie een Drie-eenheid zijn, gesynthetiseerd door het Leven dat hen allen doordringt. Dood wordt dan begrepen als een deel van het levensproces, de grote bevrijdende kracht die het bewustzijn opnieuw richt op steeds hogere punten van de spiraal tussen de polen van geest en stof.

De angst en het afschuw voor de dood kunnen dan pas verdwijnen wanneer het leidende spirituele bewustzijn, de ziel, een erkende werkelijkheid in ons bewustzijn wordt. Want angst is het gevolg van identificatie met de tijdelijke aard van de vorm - onze eigen vorm die vorm geeft aan de gevoelens van de persoonlijkheid, de vormen en persoonlijkheden van degenen waarvan we houden, en de vormen uit onze omgeving en ons milieu waarmee we ons verwant voelen. Het type liefde van de ziel gaat in tegen deze gehechtheid, en de hoop voor de toekomst en onze bevrijding van vroegere beperkingen, liggen in het verschuiven van de nadruk naar de alles overtreffende ziel. Naarmate wij werken naar die tijd waarin het geïncarneerde aspect van de ziel bewust, constructief en

goddelijk kan leven in evoluerende stoffelijke voertuigen, zullen verdriet, eenzaamheid en het gevoel van verlies bij de dood langzaamaan tot vervagen komen. Dan zullen wij de vorm zien als een tijdelijk facet van de goddelijke gelegenheid, de persoonlijkheid als een tijdelijk masker van de ziel, en zullen wij een nieuwe, blijmoediger benadering kennen van de grote ervaring, die wij dood noemen. Dood wordt dan begrepen als een deel van de spirituele reis - waarbij de ziel herhaaldelijk een fragment van zichzelf op de aarde werpt om te leren, te dienen, en haar ervaringen te verrijken en dan, door de dood, de vruchten van haar inspanningen in zich op te nemen om verder vooruit te gaan in de spiraalsgewijze mysterie van het leven.

1. *Fountain-Source of Occultism*, G. de Purucker, TUP, 1974

GOEDE WIL IS ... een essentieel kenmerk voor allen die zich bezig houden met de overgang van een incarnatie naar een groter leven.

LEVEN, BEWUSTZIJN, DOOD

Het onderwerp dood roept bijna een universele angst op, en misschien zal een dieper begrip in het bewustzijn tenslotte een eind maken aan deze angst. Naast deze mogelijkheid die we ernstig moeten nemen (maar ook gedeeltelijk erdoor) brengt zo'n begrip een diepgewortelde, ingrijpende transformaties tot stand over hoe wij over onszelf en de wereld denken, en dus over hoe wij ons leven leiden. Men kan stellen, dat binnen de wereld van bewustzijn, als een aspect van het bestaan, de mensheid haar wezenlijke éénmakende staat vindt, haar bron van licht en liefde en het daaraan ten grondslag liggende doel. Wellicht zijn de veranderingen als gevolg van zulke een groeiend begrip zo groot, dat zij in het opkomende tijdperk een verenigde, vrijere uitdrukking van ons planetaire leven tot stand zullen brengen, wat zich dan zal uiten als harmonische relaties tussen alle levende wezens.

Wij kennen en ervaren het bewustzijn allemaal door fysieke sensatie, emotionele reactie, beelden binnen de verbeelding of geconcentreerd mentaal gericht zijn, om een paar bekende voorbeelden te noemen. Het is zonneklaar dat het onze gedachten en gevoelens zijn die ons fysieke lichaam doen bewegen en het tot de een of andere activiteit aanzetten – onze acties en woorden brengen onze gemoedstoestand over en de gevoelens die wij ervaren. Vanuit dit gezichtspunt kan bewustzijn gezien worden als de creatieve, oorzakelijke factor en de vorm als het daaruit voortvloeiende effect - de manifestatie en belichaming van het bewustzijn. Nemen wij dit idee wat verder dan zouden we kunnen zeggen dat het bewustzijn de vormaard scheidt, doordringt en bepaalt, en die vormaard nodig heeft om zich uit te drukken - dit is het oude Oosterse gezichtspunt van de fundamentele aard van bewustzijn en zijn verhouding tot de vorm. In zijn boek *Het Tibetaanse Boek van Leven en Dood*, zegt Sogyal Rinpoche: "OP het ogenblik is ons lichaam ongetwijfeld het centrum van ons hele universum. Zonder erbij na te denken associëren wij het met ons zelf ... en deze onbezonnen, verkeerde associatie versterkt voortdurend onze illusie van hun onafscheidbare, concrete bestaan ... Wanneer wij sterven valt deze hele samengestelde constructie plotseling in stukken. Wat gebeurt is, om het heel simpel te stellen, dat bewustzijn ... zonder het lichaam blijft bestaan...." '.

Het moderne Westerse gezichtspunt schijnt precies het tegengestelde te zijn; het stelt vast, dat het de vorm is die verschillende uitdrukkingwijzen van gewaarwording doet

ontstaan als gevolg van gecompliceerde biologische processen. Dit betekent dat met de dood en ontbinding van het fysieke lichaam wij uiterlijk ons bestaan eindigen. Ook al is dit de duidelijke theorie van de Westerse wetenschap, het is niet de enige theorie die naar voren is gebracht om te proberen de oorzaak en het bestaan van het bewustzijn te verklaren.

Sommige moderne denkers bieden een gezichtspunt dat het Oosterse gezichtspunt benadert, namelijk dat dromen op zich in feite een soort actie zijn en voor hun bestaan en functioneren niet afhankelijk zijn van de aard van het fysieke lichaam: bijna-dood ervaringen, door zoveel mensen aan onderzoekers verteld, leveren het bewijs voor het voortbestaan van leven en bewustzijn na de fysieke dood.

Zelfbewustzijn

Om mogelijke verwarring op te helderen kan het nuttig zijn na te denken over het verschil tussen bewustzijn als een genetische term en het bewuste gewaarworden van de mens. Het wondervolle mechanisme van het menselijke lichaam is door de Westerse wetenschap onderzocht en hoe meer men er zich in verdiept, hoe wonderlijker het wordt. Elke cel of groep cellen in het lichaam heeft een eigen functie. De cel heeft zijn eigen bewustzijns sfeer en dat wordt getoond in de functies die hij uitvoert; b.v., sommige bewegen zich en voelen letterlijk de weg die ze moeten gaan of herkennen welke cellen van hetzelfde organisme zijn, d.w.z. deze die deel uitmaken van het lichaam als geheel, of deze die er vreemd aan zijn. Dit vermogen tot herkennen is zeer zeker een soort van gewaarwording, al is het wel duidelijk dat deze cellen niet die bewuste gewaarwording hebben waardoor hun activiteiten te vergelijken zijn met deze van de mens. Zelfbewustzijn schijnt nog het voorrecht van de mens te zijn, die in een volledig deelnemende bewuste gewaarwording zijn eigen activiteiten kan richten, wat door zijn vrijheid van wil bepaald wordt. Bovendien kunnen wij de kenner herkennen, evenals het veld van kennis en het medium waardoor wij weten. Met andere woorden, wij kunnen een observerend, waarnemend zelf identificeren - het "IK", de speciale sfeer van gewaarwording of kennis, en de vorm waardoor het zelf waarneemt. Daardoor zijn alle wezens doortrokken van bewustzijn, maar hebben zij niet allemaal noodzakelijk het vermogen tot bewust of welbewuste gewaarwording, wat werkelijk afhankelijk is van de waarneming van de persoonlijkheid. Fritjof Capra merkt op: "Gwaarwording van de omgeving ... is een eigenschap van waarneming op alle levensniveaus. Zelfbewustzijn wordt zover wij weten alleen gemanifesteerd in de hogere diersoorten, en ontvouwt zich ten volle in het menselijke denkvermogen. Als mensen zijn wij ons niet alleen bewust van onze omgeving, maar ook bewust van onszelf en onze innerlijke wereld. Met andere woorden, wij zijn ons bewust dat we bewust zijn. Wij weten niet alleen, wij weten dat wij weten".²

Bewuste overgang

Dromen, waken, geboren worden, sterven - betekenen allemaal een verandering of overgang van de ene sfeer van bewustzijn in een andere. Wanneer we in slaap zijn gevallen en in onze droomwereld zijn binnengetreden, zijn de meesten van ons onbewuste deelnemers aan de activiteiten van het dromen. Wij worden van de ene vreemde gebeurtenis naar de volgende gezweept en ervaren vaak in een enkele nacht een enorme complexiteit van emotionele of mentale uitdrukking, evenredig aan ons wakende bewustzijn. En toch zijn er mensen

die actief kunnen deelnemen en welbewust, of bewust, invloed op hun subjectieve omgeving uitoefenen. Dit noemt men **lucide of heldere droom**. *Een heldere droom is een droom waarin men zich actief bewust is dat men droomt. In zo'n droom, waar dit bewustzijn los staat van de inhoud van de droom, kan men het verhaal en de karakters zelfs gaan manipuleren om een gewenste situatie te scheppen.*³

*De levende en levendige realiteit van een heldere droom dwingt iemand die deze droom ervaart van hetgeen zij waarnemen als de realiteit van hun wakend leven, te transformeren en opnieuw te beschouwen.*⁴

Er zijn andere gevallen waarin men ontwaakt is, maar toch door een ander bewustzijnsvoertuig werkt dan het fysieke lichaam - zoals de vele gevallen die gemeld worden over zgn. ervaringen van uitredingen. Veel patiënten hebben zo gezien dat zij gereanimeerd werden, of dood werden verklaard, en momenten konden herinneren, of zelfs de woorden van de dokter nadat zij tenslotte weer tot bewustzijn gekomen waren, ook al waren zijzelf zich volkomen onbewust van de wereld (in de gewone zin) op dat moment. Deze verhalen verschaffen het bewijs voor het gezichtspunt dat "het bewuste zelf dat tijdens het fysieke leven buiten het lichaam kan functioneren, na de scheiding van het lichaam bij de dood ook volledig onafhankelijk daarvan kan functioneren".⁵

Er wordt gezegd dat sommigen die ervaring hebben met mediteren bewust in de slapende toestand kunnen treden en hun bewustzijn van het fysieke lichaam naar hogere bewustzijnsgebieden kunnen "abstraheren" of onttrekken - en dat met volledige kennis van het proces en de techniek en bewust gewaarwording van hun innerlijke omgeving. Er wordt gezegd, dat een gelijksoortig proces wordt gevolgd tijdens de dood. In de Tibetaanse Boeddhistische traditie is er een oefening die zich concentreert op het proces van slapen en sterven, die de student de mogelijkheid biedt om gedurende deze twee processen bewust te worden - dat is **droom yoga**. Naar hun opvatting is het proces van de doodde grootste geestelijke gelegenheid in iemands leven en er zijn manieren ontworpen om de dood op een wetenschappelijke manier te gebruiken om tot spirituele bevrijding te komen. Droom yoga begint met het beoefenen van de kracht van visualisatie - het visualiseren van het "ontbindingsproces" wanneer men in slaap valt, zijn subtiele lichaam het fysieke lichaam ziet verlaten en ziet binnentreden in wat het "heldere licht niveau van bewustzijn" genoemd wordt. Wanneer men sterft treedt men binnen in "het heldere licht van de dood". Dit alles heeft "een proces van ontbinding" tot gevolg, "een terugtrekken" van het bewustzijn. Hopelijk kunnen deze technieken gewijzigd worden zodat zij op grotere schaal aanvaard kunnen worden, want in de meeste delen van de wereld is er "nu een groot verschil tussen de wetenschappelijke methode om mensen in incarnatie te brengen en de volkomen blinde en vaak beangstigende en zeker onkundige manier waarop wij hen uit incarnatie brengen".⁶

Ontwikkende visie

Het is dit abstractieproces, van het terugtrekken van zijn bewustzijn van zijn normale toestand naar andere, hogere staten van gewaarwording buiten het stoffelijke gebied, dat als schakel beschouwd kan worden tussen slapen, dromen en dood en als basis van de voortzetting van het bewustzijn.

Tot nu toe zijn er twee aspecten van bestaan genoemd en uitgewerkt: die van de vorm en die van het bewustzijn - wij zijn ons fysieke zelf en worden toch vele andere gebieden gewaar - onze fysieke, gevoels- en mentale aard b. v. Er is een derde aspect, het levensaspect, dat de vorm en verschillende sferen van bewustzijn in staat stelt te bestaan, en dat het verschil is tussen dromen/slapen en sterven. Tijdens de slaap worden onze fysieke lichamen in hun werelds bestaan ondersteund, terwijl ons bewustzijn aan andere bewustzijnsgebieden onttrokken wordt. Bij de dood wordt zowel leven en bewustzijn uit het fysieke lichaam teruggetrokken, zodat de persoon die "is overgegaan" (dat is naar een andere sfeer van gewaarwording) in werkelijkheid leeft maar met het levensaspect dat nu "verankerd" is in een lichaam van gewaarwording, anders dan het fysieke.

Alice Bailey heeft de volgende bemoedigende woorden: "Is het onmogelijk zich een tijd voor te stellen waarin sterven een triomfantelijk einde van het leven is? Is het onmogelijk zich de tijd voor te stellen dat de uren, doorgebracht aan het doodsbed, slechts een glorieus voorspel zijn van een bewuste uittrekking? ... Kunt u de tijd niet visualiseren waarin in plaats van tranen en angst en de weigering het onvermijdelijke te erkennen, de stervende persoon en zijn vrienden het samen eens zouden worden over het tijdstip en dat uitsluitend geluk de overgang zou kenmerken? Dat er in de gedachten van zij die achterblijven geen verdriet opkomt en doodsbedden beschouwd worden als gelukkiger gelegenheden dan geboorten en huwelijken"?

Men kan zeggen dat de mensheid op weg is om haar subjectieve aard te overwinnen, evenals ze haar zuiver fysieke intelligentie en activiteit heeft overwonnen (hoewel niet de waarden die staan voor een meer verlichte activiteit). En dit innerlijke proces van meesterschap begint langzaam duidelijk te worden door de nieuwe waarden die opkomen. Dat zal zeer zeker ook leiden tot een toename van bewust dromen en tot een wetenschap die steeds meer mensen in staat zal stellen om welbewust, sereen en vol vreugde door het portaal van de dood te gaan.

Wanneer de mensheid haar ogen opheft, weg van de wereld van vorm en ophoudt zich uitsluitend te identificeren met deze wereld en haar materiële aard en waarden, en in plaats daarvan haar ogen opricht en zich identificeert met de wereld van bewustzijn met haar uitbreidende en potentieel meer omvattende waarden, zal zij de eerste stap doen naar het vinden van haar innerlijke bron en wezen, wier aard eenheid en bevrijdende verbondenheid is. De wereld van bewustzijn trekt onze materiële waarden in twijfel en samen ook het gehele gedachteleven dat de mensheid omtrent leven en werkelijkheid heeft opgebouwd, en kan aldus het menselijke denkvermogen bevrijden van zijn huidige opgelegde beperkingen. Wanneer grotere aantallen mensen geloven, dat vorm een uitdrukking van bewustzijn en een te voorschijn komende subjectieve hoedanigheid is, kunnen we goed op weg zijn om de sleutel naar wereld-transformatie te vinden, die te voorschijn moet komen uit een verandering in het bewustzijn. Dat is een belangrijke verwezenlijking waar de mensheid zo zelfzeker lijkt op weg naar te zijn. Wij allemaal kunnen ons bewustzijn bewust en met belangstelling onderzoeken, en zodoende letterlijk een nieuwe, levende realiteit openen als een veld voor ontdekking en creativiteit.

¹ Sogyal Rinpoche, *Het Tibetaanse Boek van Leven en Dood*, Eng. pp.241-2. Rider, Londen, 1992.

² Fritjof Capra, *Het Levensweb*, Eng.p. 278. Harper Collins, - Londen, 1996.

- ³ Francisco J. Varela (ed.), *Slapen, Dromen en Sterven*, Eng. p. 101. Wisdom publications, Boston, 1997.
- ⁴ Malcolm Godwin, *De Heldere Dromer*, Eng. p. 10. Element Books, Shaftesbury and Rockport, 1994.
- ⁵ David Lorimer, *Overleven?* Eng. p.6. Routledge, Londen 1984.
- ⁶ Alice Bailey, *Een Verhandeling Over Witte Magie*, Eng. p. 499. Lucis Publishing Co., New York, 1934.
- ⁷ *Ibid.* Eng. Blz. 499-500

DOOD IN DE MODERNE WERELD

Tegenwoordig houdt de medische technologie zich vaak bezig met het stervensproces, Wij kunnen ons in het tijdschema van de natuur mengen, het onvermijdelijke vertragen of verhaasten. Draagt technologie bij aan een goede dood? Om daar antwoord op te geven moeten wij er over nadenken wat een goede dood zou kunnen zijn, en over de situaties waarin technologie gevraagd kan worden om tussenbeide te komen.

De studie van de dood wordt thanatologie genoemd, en één belangrijk element daarvan is de palliatieve zorg, de medische tak die bedoeld is om de pijn, angst, en vernedering te verminderen, die vaak het einde van het leven vergezellen. De meeste mensen zouden, als zij dat konden, voor een pijnloze, waardige dood kiezen. En, indien er intense pijn is door een terminale ziekte, zijn moderne pijnstillers vaak heel effectief. Er is echter nog steeds onzekerheid onder sommige medische deskundigen over de wijsheid om steeds grotere hoeveelheden pijn verminderende verdovende middelen (analgesics) toe te dienen. Sommigen vrezen dat deze grotere doses de patiënt onbedoeld kunnen doden, waarbij degene die dit voorgeschreven heeft mogelijk bloot staat aan strafvervolging. Toch toont palliatieve zorg dat de stervende baat kan hebben bij grotere hoeveelheden verdovende middelen dan gewone patiënten, naast een verminderd risico van neveneffecten. Er is ook een, onderzoek dat suggereert, dat sterven door honger en uitdroging, wat aan het allerlaatste einde gebeurt, als de eetlust verdwijnt, een natuurlijke verdoving is.

Dat werpt vragen op over de gewoonte om patiënten via slangen te voeden en te hydrateren. Moeten die tegen het einde worden weggenomen daar de aanwezigheid ervan kan irriteren en onnatuurlijk is? Een ander onderwerp is wat er gebeurt als een terminaal zieke patiënt een hartaanval krijgt. Moet er geprobeerd worden hem weer te reanimeren, ook wanneer uit onderzoek blijkt dat er maar heel weinig kans van slagen is? Deze punten hebben niet alleen te maken met pijn, maar ook met de waardigheid van de persoon, daar voedingsslangen binnendringen, en reanimatie een sterk inbreuk makende handeling is. Wanneer sterven gezien wordt als een proces waarbij men zich welbewust uit de fysieke incarnatie terugtrekt, gepland door de ziel, dan kan reanimatie een onwelkome verstoring zijn, en dan is ook voeding en vocht toedienen voorbij een bepaald punt een onnodige vertraging.

Joh D. Fuller MD, een Jezuïet/arts houdt het volgende pleidooi voor eenvoud: "Ik heb vaak nagedacht over de capaciteit waarover de mensen al tienduizenden jaren beschikken om hun stervende geliefden bij te staan, en één criterium dat volgens mij verstandig is voor wat passende zorg aan het einde van het leven is, is dit: Wat kun je in een grot doen? In een grot kun je mensen vasthouden, je kunt ze wakker schudden, je kunt voor ze zingen, je kunt ze

baden, je kunt ervoor zorgen dat hun mond en lippen niet uitdrogen en je kunt ze medicatie geven die niet ingenomen hoeft te worden".¹

Een andere factor ter overweging is in hoeverre gebruik te maken van technologie, en in hoeverre het algemene verzorgingspatroon de psychologische toestand van de patiënten verstoort, daar zij wel bezig kunnen zijn met een diepe bespiegeling over hun leven. Dit terugkijken op het leven is een belangrijke gelegenheid voor iemand om terug te keren naar zijn levenservaringen, om belangrijke momenten te identificeren, en een completer begrip te vormen van de betekenis van hun leven en tijd. Door routine kan de medische staf onbedoeld dit proces onderbreken. Dit is een gebied waar onderzoekers van het sterven er beter aan zouden doen er een grondig onderzoek naar in te stellen. Alice Bailey merkt op: "Ten eerste, laat er stilte in de kamer zijn. Dit is natuurlijk meestal het geval. Men moet er aan denken dat de stervende doorgaans niet bij bewustzijn is. Deze bewusteloosheid is schijnbaar, doch niet werkelijk. In negenhonderd van de duizend gevallen is de hersen-bewustheid er nog met een volledig bewustzijn van hetgeen er voorvalt, maar de wil om zich uit te drukken is volkomen verlamd en de stervende is totaal niet in staat de energie op te brengen om kenbaar te maken dat hij nog leeft. Wanneer er in de ziekenkamer stilte en begripen heersen, kan de heengaande ziel tot de laatste minuut met helderheid in het bezit van haar voertuig blijven en kan zij zich behoorlijk voorbereiden". (*Esoterisch Genezen, Eng. p.456*)²

Dit idee, dat stilte belangrijk is lijkt op gespannen voet te staan met het verdere idee dat: "Er een bepaald soort muziek gebruikt zal worden wanneer men de betekenis van klank beter gaat begrijpen, doch er is nog geen muziek die het werk van de ziel om zich uit het, lichaam te abstraheren, zal vergemakkelijken, hoewel bepaalde tonen op het orgel doeltreffend zullen blijken te zijn". (*Ibid. p. 457*) Echter, begrijpen wanneer er stilte nodig is en wanneer het gepast is om geluid te gebruiken is iets dat waarschijnlijk ontstaat door voortdurend fijngevoelig onderzoek. Een teken, dat het werk om muziek te gebruiken al is begonnen is de recente opkomst van de tak van thanatologie die muziek-thanatologie genoemd wordt, wat zich richt op het gebruik van "muziek-wake" om de stervende en zijn familie bij te staan. Een wake bestaat uit één of een team muziek-thanatologie die de stervende bezoekt. Zij spelen op de harp en zingen een bepaald repertoire muziek die voor de patiënt en zijn familie heel dienstig kunnen zijn. Er wordt vermeld dat de stervende na een wake vaak meer ontspannen is, minder geagiteerd, en minder pijn heeft.

Vanuit maatschappelijk standpunt schijnt het zo te zijn dat wij voortdurend leven in een dood-verloochenende beschaving, met cosmetische chirurgie die eindeloze jeugd belooft, en de onbewezen technologie van bevroren lichamen (lijken invriezen), die beweert dat mensen buiten werking gesteld kunnen worden tot een tijd waarin terminale ziektes genezen worden. Er wordt ook aangevoerd dat het leven onbepaald kan voortduren door steeds meer organen van het lichaam door mechanische apparaten te vervangen. En sommigen beweren zelfs dat het mens zijn uitsluitend bepaald wordt door het brein, en als er dus een complete 'kopie' van iemands brein-activiteit gemaakt zou kunnen worden, die in een computer 'gedownload' zou kunnen worden, en aldus op de een of andere manier onsterfelijkheid verleent. Maar proberen deze pogingen om de dood te ontkennen niet ook de kern van het leven te ontkennen, wat verandering is? Een ander aspect van dit ontkennen van de dood kan ontstaan in de toenemende kostbare medische behandelingen die op hoge leeftijd gevraagd worden. Kan

het uitgeven van grote sommen om het leven met een paar maanden te verlengen gerechtvaardigd worden, terwijl er zoveel nodig is in de in nood verkerende gezondheidszorg? Lia Sowle Cahill, Professor in de theologie, maakt een opmerking die, hoewel het verband staat met het geval rond de Amerikaanse Terri Schiavo, even relevant is voor de verdere vraagstelling:

"Beide kanten vestigen hun aandacht op de vraag over het verschaffen van hoog technische medische zorg, die in overeenstemming is met een manier om met ziekte en dood om te gaan. Wij vergeten de 45 miljoen mensen in [the USA] zonder ziektekostenverzekering; we vergeten de mensen in andere delen van de wereld die zelfs geen basis medische zorg hebben; we vergeten onze nationale verplichting, waaraan we niet hebben voldaan, met betrekking tot het wereldfonds ter bestrijding van AIDS, malaria, en tuberculose. Wat is het grotere beeld van de hulpbronnen voor de gezondheid en menslievende zorg? De gevaren die met het eind-van-het-leven kwesties in gedachten komen zijn niet noodzakelijk die welke wij onmiddellijk waarnemen".⁴

Als algemeen besluit kunnen we zeggen dat zoals ieder van ons het feit van de dood moet leren onder ogen zien, de maatschappij dat op zijn beurt ook moet leren doen. Misschien zullen we dan zien dat de huidige nadruk op de technologie verschoven wordt naar het geven van meer tijd en aandacht aan de menselijke zijde om een goede dood te vergemakkelijken.

¹ Uit het Boston College Magazine, voorjaar 2005, op

² *Esoterische Genezing*, door Alice Bailey, is te verkrijgen bij Lucis Trust op de website: <http://www.lucistrust.org/purchase>. De compilatie: *Dood – het grote avontuur*, is ook verkrijgbaar. Voor de Nederlandstalige uitgaven kan u informeren op het Hoofdkwartier van Lucis Trust in Genève.

³ Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: The Chalice of Repose Project, P.O. Box 169, Mt. Angel, OR97362-0169, USA; Tel: + 1-503-845-6089; Fax: + 1-775-218-2591; E-mail: info@chictifre3bsetg; Web: [http:// www.chaliceofrepose.org](http://www.chaliceofrepose.org)

⁴ Zie ¹

OVERGANGSACTIVITEITEN

Het Boek van Hoop en Dromen, uitgegeven door Dee Rimbaud, is een bundel korte gedichten voor het goede doel, waarin het werk staat van enkele top-dichters van deze tijd. Men hoopt, dat het boek fondsen zal opleveren voor de in Glasgow gevestigde liefdadigheidsinstelling Spirit Aid, die zich wijdt aan de Kinderen van onze Wereld van wie het leven verwoest is door oorlog; volkerenmoord; armoede; misbruik of het ontbreken van kansen thuis en buitenshuis. Spirit Aid, opgericht in 2001 door acteur en directeur Davin Hayman, is een vrijwilligers organisatie die opgezet is om kinderen en jonge mensen te steunen, van wie het leven verwoest is door oorlog; volkerenmoord; armoede; misbruik; of het ontbreken van kansen. Humanitaire projecten lopen in Kosovo, Guinea Bissau, Afghanistan, Sri Lanka, Cambodja, Zuid Afrika en Schotland. Spirit Aid is een van de weinige liefdadigheidsinstellingen die actief is in Afghanistan en in *Het Boek van Hoop en Dromen* schrijft David Hayman over een van zijn tochten naar Afghanistan, waarin hij met ontroerende helderheid het lijden van de bevolking daar beschrijft. Dee Rimbaud besloot een gedichten

anthologie samen te stellen. Het resultaat was overweldigend, met meer dan 2000 suggesties, waaronder schrijvers van internationale standing zoals Lawrence Ferlinghetti, Margaret Atwood, Carol Ann Duffy, Simon Armitage, en vele anderen. Men hoopt dat *Het Boek van Hoop en Dromen* de publieke verbeelding zal boeien en fondsen voor Spirit Aid zal opleveren. Zie voor meer informatie over het boek:

<http://www.rimbaud.org.uk/bookofhope.html>. Voor meer informatie over Spirit Aid kunt u contact opnemen met: Spirit Aid, 133-135 Stockwell Street, Glasgow, G1 4LR, UK; Email : info@spiritaid.org.uk; Web: www.spiritaid.org.uk/

PeaceJam is een internationaal opvoedings-programma dat opgesteld is rond leidende Nobelprijs winnaars voor de Vrede die met jonge mensen werken om de geest, vaardigheden en wijsheid door te geven die zij tot uitdrukking brengen. Het doel van PeaceJam is een nieuwe generatie vreedstichters te inspireren die hun plaatselijke gemeenschappen, zichzelf, en de wereld zullen transformeren. De deelnemende laureaten, die verschillende spirituele en politieke gezichtspunten hebben, houden zich direct bezig met het ontwikkelen van het PeaceJam leerplan en het programma, en doen dienst als leden van PeaceJam. Zij zijn het er echter allemaal over eens dat het noodzakelijk is vrede, conflictoplossing en tolerantie te onderwijzen aan de jeugd over de hele wereld. De Laureaten, die als Leden van de PeaceJam Stichting dienen, zijn o.a. de Dalai Lama, Aartsbisschop Desmond Tutu, Rigoberta Menchú Tum, President Oscar Arias, Adolfo Pérez Esquivel, Miread Corrigan Maguire, Betty Williams, Eerste Minister Ramos Horta, Ang San Suu Kyi, Sir Joseph Rotblat (Emeritus), Jody Williams en Shirin Ebadi. Van de kleuterschool door het college, kunnen jonge mensen deelnemen aan PeaceJam. Sinds 1996 hebben bijna 500.000 jonge mensen het PeaceJam leerplan meegemaakt en op hun beurt meer dan 300.000 vrijwilligerswerk projecten voltooid om hun lokale scholen, wijken, en gemeenschappen te transformeren. Er is een doorlopend opleidingsprogramma in leiderschap voor tieners; jonge mensen beginnen het schooljaar met het bestuderen van het PeaceJam leerplan, dat zich richt op het Leven van een Nobelprijs Laureaat, zijn woorden, werk, en ook op thema's waar jonge mensen in deze tijd mee geconfronteerd worden (zoals geweld en intolerantie). Het leerplan wordt onderwezen door getrainde gemeenschapsleiders, leraren, en mentoren via hogescholen en organisaties in de wijk. De gemiddelde groep van 12 studenten die samen een PeaceJam Club vormen besteden ieder 36 uur aan het deelnemen aan het leerplan uit. De Clubs ontwikkelen zich dan en voeren een gemeenschapsdiensten/actie-project uit voor hun respectieve gemeenschappen. Vier uitgekozen vertegenwoordigers wonen dan de tweedaagse PeaceJam Conferentie bij, waar zij deelnemen aan workshops en hun aan de gang zijnde diensten/actie projecten presenteren aan de bezoekende Nobelprijs voor de Vrede Laureaat

en de gemeenschap in het algemeen. Vier maanden later wonen de vertegenwoordigers een PeaceJam borrel bij een eendaagse conferentie. Tijdens de conferentie brengen zij verslag uit van de voortgang van de diensten/actie projecten in hun gemeenschap en krijgen zij een grondiger leiderschap training.

Contact: PeaceJam Foundation Headquarters, 5605 Ytkon St. Arvada, CO 80002, USA; Tel: +1-(303)-455-2099; Fax: +1-(303)-455-3921; E-mail: tminfo@peacejam.org, Web: <http://www.peacejam.org/index.htm>